

Sa stavom

07.09.2020. 11:17:14 - Ivana Perić

RAZGOVORI S RADNICAMA

Zadnju riječ imaju radnice

Neda Ninčević za vrijeme rada u Adriji (Foto: Antena Zadar, arhiva)

Ovo je peti u seriji od šest tekstova 'Adrio bella', o zadarskoj industriji i prošlosti i sadašnjosti Tvornice za preradu i konzerviranje ribe Adria. Prvi tekst, pod nazivom 'Iza Bagatovog nebodera, kod bivšeg SAS-a', koji nudi pregled razvoja zadarske industrije i Zadra kao grada od Drugog svjetskog rata do danas, možete pročitati [ovdje](#). Drugi tekst, pod nazivom 'Nije kriva radnica, što je riba smrdljiva', o specifičnostima riboprerađivačke industrije i ženskog rada u tvornicama ribe, pročitajte [ovdje](#). Treći tekst, pod nazivom 'Bolji od Popaja, jači nego Chuck Norris', o nastanku i popularnosti maskote Adrijinih Eva proizvoda – morža Šime, te prodaji brenda Eva Podravci, pročitajte [ovdje](#). Četvrti tekst, pod nazivom 'Dosjei Adria: Potrošili krivi ljudi', o glavnim akterima uništavanja Adrije (Miodrag Lacić, Neven Badurina, Jadranko Lisica), pročitajte [ovdje](#).

Za kraj serijala tekstova o Adriji ostavili smo razgovore s radnicama. Ne zato što su radnice manje važne, nego upravo zato što su najvažnije. Prerijetko je, kad su u pitanju naše tvornice i poduzeća, radnička riječ posljednja - ona koja odlučuje i presuđuje. Zadnju riječ u serijalu o Adriji zato imaju radnice, uz nadu da će njihov biti i rasplet priče sa stečajem Adrije.

Neda Ninčević živi u Gorici, malom selu 20-ak kilometara udaljenom od Zadra. U Adriji je počela raditi još kao djevojka, 1970-ih. Za pokretnom tvorničkom trakom iste tvornice ostala je punih 38 godina. "U Adriji sam radila čitav život i bila sam zadovoljna. Sve je bilo dobro dok nije doša Miodrag Lacić. Kad je on preuzeo Adriju, sve je krenilo naopako. Naravno, nije on sam bija u tome, to je sve bilo udruženo. Kad su prodali brend Eva Podravci, od tad više nije bilo sriće. Plaće su počele kasnit, i počelo se šuškat da bi nam moga doć kraj. Nije nam bilo lako, radila sam i sedam miseci bez plaće", priča nam Neda.

Prisjeća se napornog tvorničkog rada, koji je i psihički i fizički posebno izazovan bio u periodima kad nije bilo plaće. "U Adriji je bilo teško raditi, ni ne slute ljudi koliko teško. To je kao da radiš u klaonici. Naporan fizički posao. Dižeš svaki dan teške kašete smrznute ribe, stojiš dugo na nogama. Teško mi je bilo, ali stisla sam zube. Četvero dice sam imala, morala sam se boriti, nisam mogla sama bez kune", objašnjava Neda.

Pričamo o razvoju Adrije, o tome kako su u proizvodnji radile žene iz čitave zadarske okolice. Radnice koje su radile međusmjene, kada se pralo strojeve, kao i noćne smjene, imale su organizirani prijevoz. To su uglavnom bile radnice iz Zadra, koje su živjele bliže tvornici pa je njih bilo jednostavnije angažirati za rad u tim smjenama. Ostale radnice, poput Nede, na posao su putovale svakoga dana, uglavnom regularnim autobusnim linijama, i radile prvu ili drugu smjenu. Organizirani prijevoz, osim radnica u međusmjenama, imale su i radnice iz najudaljenijih mjesta, one koje su u Adriju dolazile raditi iz Benkovca i Knina.

Do pretvorbe i privatizacije te posljedičnog preuzimanja tvornice od strane Lacića 2001. godine, u Adriji je, iako je posao bio težak, bilo i lijepo raditi. Plaće su bile redovite i veće, a radnice su dobivale i dodatke na plaću, božićnice, regrese. Uništavanje Adrije nije prošlo bez radničkih pobuna. Dapače, radnice Adrije štrajkale su puno, i često i spontano. Ponekad i bez podrške sindikata, i bez podrške muških kolega, koji su u tvornici radili lakše poslove, kao električari i mehaničari, te su imali više slobodnog vremena od radnica u proizvodnji. Više puta radnice su

**TOUCH ME FESTIVAL
OVE JESENI PONOVO
ISTRAŽUJE VEZE
UMJETNOSTI I
ZNANOSTI!**

javljanje s terena

**#VOLIMTEBEZALI: PRIČA
O LGBTIQ PRAVIMA
ISPRIČANA IZ
PERSPEKTIVE
RODITELJA**

razgovor

**U UNSKO-SANSKOM
KANTONU
MIGRANTIMA
ZABRANJENA
VOŽNJA
AUTOBUSOM**

preko plota

**ŽENE U BIH: POLA
POPULACIJE A NI
PETINA VLASTI -
DOKAD?**

preko plota

**ŽENSKA REVOLUCIJA U
EGIPTU. NAPOKON!**

prozor u svijet

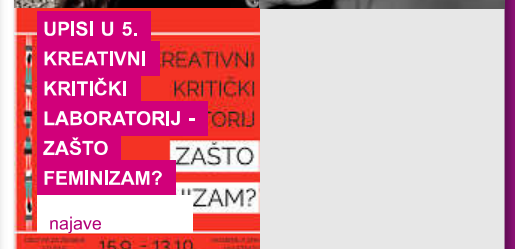

**FREEDOM
FIGHTERS: FILM
KOJI U FOKUS
STAVLJA
PAKISTANSKE
HEROINE**

prozor u svijet

**EGIPAT DONIO
ZAKON KOJIM
ŠTITI IDENTITET
ŽRTAVA
SEKSUALNOG
NASILJA**

prozor u svijet

**UPISI U 5.
KREATIVNI
KRITIČKI
LABORATORIJ -
ZAŠTO
FEMINIZAM?**

najave

15.9. - 13.10.

TAGOVI

hrvatska **svijet** regija **politika** rodna
ravnopravnost **nasilje** LGBTIQ **rad** mediji
izbori eu **ljudska prava** **feminizam**
socijalna pravda **civilno društvo** **kultura**

direktora Lacića doslovno stjerale u kut i tražile isplatu zakašnjelih plaća, a blokirale su i dolazak stečajnog upravitelja u tvornicu.

"Štrajkale smo više puta u tom periodu, ali nije bilo pomoći. Neke su radnice, koje su prve progovarale, dobile otkaz. Svaki put kad bi štrajkale, u nekom trenutku bi par žena bilo pozvano u upravu, da dođu u kancelariju. Brzo nakon toga štrajk bi stao. Ne mogu reći što se događalo tamo i što im je i kako uprava nudila, jer nisam bila među tim radnicama. Ali znam da bi nakon toga uvijek došlo do odustajanja. Bilo je i sindikata svakakvih koji su se uključivali. Ivica Blažević nam je obećava i brda i doline, a na kraju od toga nije bilo ništa. Predali su prijavu, bili na sudu, i to je bilo to", priča Neda.

Štrajk solidarnosti u Adriji 2010. godine (Foto: Adam Vidas, Zadarski list)

Ivica Blažević, regionalni sindikalni povjerenik Sindikata zaposlenih u poljoprivredi, prehrambenoj i duhanskoj industriji i vodoprivredi (PPDIV), 2016. godine je podnio neopozivu ostavku na članstvo u Odboru vjerovnika. Godinu dana ranije, kada je Adria otišla u stečaj, Blažević je izabran kao predstavnik radnika u Odboru vjerovnika. "Razlozi moje odluke su prvenstveno tijekom odvijanja stečajnog postupka, rad stečajnog upravitelja, suda i sam rad Odbora vjerovnika. Predstavnici banaka samo dolaze i samo daju naloge za troškove. Predstavnici Grada su bez stava, a Porezne uprave nema. Što da ja tu radim?", [poručio je](#) Blažević prilikom davanja ostavke.

U nedavnom razgovoru Blažević nam je rekao kako smatra da se pošteno borio i u slučaju Adrije napravio sve što je bilo u njegovoj moći, ali nije vidio nikakve pomake u procesu stečaja. Ostao je razočaran i danas kaže kako mu je "najviše žao zbog radnica koje su prevarene i koje i dalje čekaju na svoja potraživanja".

Vedran Uranija, pravni povjerenik SSSH-a u Zadru, o Adriji nam nije htio ni pričati. Rekao je kako on već godinama nije involviran oko Adrije, a o onome što je bilo ranije, kada jest bio uključen, nije htio komentirati "jer je to bilo davno i sada treba pričati o budućnosti". Završno je poručio kako mu je "žao zbog uništenja još jedne zadarske tvornice". Riječi sučuti tako su jedino na što su posljednjih godina od gradskih i regionalnih sindikata radnice mogle računati.

Nakon stečaja Adrije Neda Ninčević je provela godinu i pol dana na birou, nakon čega je otišla u penziju. "Penzija mi je 2100 kuna. Još čekam na novac koji mi Adria duguje. U početku sam bila na Trgovačkom sudu u Zadru da vidim što se događa oko stečaja, ali ništa se nije minjalo. Sad više ne idem. Da budem iskrena, meni se to ne isplati. Povratna karta do Zadra je 40 kuna, a tamo se pojavi samo nas par i od svega ne bude ništa. Netko je umra, neke žene su otišle u penziju, neke su našle nove poslove, snalaze se kako znaju. Više se ne sastajemo u velikim brojevima, nema zajedničkog djelovanja. Lagano gubimo viru. Ja imam dobiti još šest plaća, i za smrtni slučaj, i godišnje... Oko 50 tisuća kuna sve skupa", kaže Neda.

Radnička potraživanja po proglašenju stečaja bila su 12 milijuna kuna, a umanjena su za dva milijuna kuna, jer je Državna agencija radnicima isplatila iznos od tri minimalne plaće po radniku. "Nema nažalost nade da će radnička potraživanja biti do kraja ispunjena, jer je sva imovina Adrije pod hipotekom, čime će se nakon prodaje namiriti različni vjerovnici, banke. Pod hipotekom nisu jedino pokretne, a pokretne su uglavnom zastarjeli i neodržavani strojevi koje nitko ne želi kupiti", rekao nam je nedavno stečajni upravitelj Dragan Bijelić.

"Kad smo išle ča, stečajni upravitelj Bijelić nam je obeća da ćemo prvo mi radnice dobit novce, da smo mi prioritet, a tek onda banke. A sad kaže da će radniku bit ništa, da smo mi zadnje", komentira Bijelićevu izjavu Neda. Smeta je i što nema nikakve transparentnosti oko toga što se zadnjih pet godina događa unutar tvorničkog kruga Adrije.

"Čula sam nedavno da je hladnjača iznajmljena. Ali za koje novce i kome ti novci idu? Radnicama nitko za to ne polaže račune. Možda su bolje upućene radnice iz Zadra, možda njima netko javi nešto, ali mi druge ništa ne znamo. Čule smo i da se strojeve skupljalo za staro željezo. Naši svi lanci od ribe su bili od nehrđajućeg materijala, kvalitetni, skupi. Ko je to počupa i odnija iz tvorničkog kruga i koliko se na tome zaradilo, samo Bog zna", priča Neda.

Hladnjača je, kako doznajemo, nedavno iznajmljena proizvođačima Zadarskog piva, a stečajni upravitelj Bijelić istaknuo je kako se radi o "simboličnom najmu, ali je na taj način barem spriječena daljnja devastacija tvorničkog kruga". Ugovor za najam sklopljen je do prodaje nekretnina. Do sada je, podsjetimo, održano [devet neuspješnih dražbi](#) za prodaju Adrije, a sa svakom novom dražbom umanjuje se vrijednost velikog tvorničkog kruga koji se nalazi odmah nasuprot novouređene luke Gaženica. Dok se dražbama iz godine u godinu obezvrjeđuje tvornički krug koji bi se na kraju mogao prodati za sitan novac (čime će potencijalni kupac

aktivizam rod i klasa nasilje prema ženama **rodno uvjetovano nasilje** feministkinja **feministkinje** noćni marš **ženska prava** ravnopravnost spolova

STUP SRAMA

Dislike
(11)

"Uživajmo u Mijim hlačicama."

Davor Meštrović o novom spotu Mije Negovetić (Dobro jutro Hrvatska, 28.07.2020.)

Dislike
(11)

"Ajmo se mi najprije dogovoriti da je pobačaj u 99,9 posto slučajeva neopravdan".

Nino Raspudić, 24. srpnja 2020., tijekom gostovanja na N1. (Izvor: Index)

IZ DRUGIH MEDIJA

H-alter

Praktična primjena
biodinamičke metode u
uzgoju povrća 16:36:01

Vjetroelektrani Senj dozvole bez uključivanja sektora
zaštite prirode 15:00:03

Vrijeme i temporalnost u periodu pandemije 11:48:02

Where does the time go? Time and temporality in a
pandemic. 11:48:01

Europski tjedan mobilnosti: Besplatno biciklom u
vlak prije 1 dan

Što žele Znanstvenici za klimu? prije 1 dan

Virus pod ustavnim ključem prije 1 dan

Pirotehničari poručuju: "Samo nam dajte da vadimo
mine!" prije 1 dan

CroL

kulturpunkt.hr

vox feminae

muf

zapravo dobro zaraditi), na njemu istovremeno netko i dalje zaraduje - krađama strojeva i materijala iz tvorničkog kruga.

Pogled na dio tvorničkog kruga Adrije danas (Foto: Ivana Perić)

Koliko je uništen prostor tvornice, uvjerali smo se i sami - apokaliptični krš i lom vlada svugdje, osim u dijelu u kojem se nalazi trenutno iznajmljena hladnjača. Saznanja o namjernom uništavanju, ali i zaradi na imovini tvorničkog kruga Adrije, potvrđuje nam i Čedo Alić, glasnogovornik [udruge Solidarnost](#), koja okuplja velik broj bivših radnika i radnica propalih zadarskih poduzeća i tvornica. No, za njega u stečaju Adrije postoji još jedan, mnogo veći problem.

"U više smo navrata upozoravali stečajnog upravitelja Dragana Bijelića da zatraži od Trgovačkog suda u Zadru i OTP banke Zadar pravo vlasništva Adrije nad osnivačkim dionicama i naknadu štete koje joj OTP nije isplatio. Stečajni upravitelj nije napravio ništa po tom pitanju. Naime, Dalmatinska banka iz Zadra je pravna sljednica Komunalne banke koja je utemeljena 1957. godine, kasnije Dalmatinske banke, a danas OTP banke. Oko 140 subjekata Zadarske županije osnovalo je svoju banku, svi osnivači su ostali bez svog vlasništva, a velik broj osnivača banke je završio u stečaju i likvidaciji, pa tako i Adria. Adria je, kao jedan od osnivača Dalmatinske banke (ranije pod nazivom 'Adria društveno poduzeće za ulov, preradu i promet ribom') uplatila ukupna sredstava u iznosu 4.240.000.000,00 tadašnjih dinara, a to je vidljivo iz popisa osnivača koji se nalazi u Trgovačkom sudu u Zadru", objašnjava nam Alić.

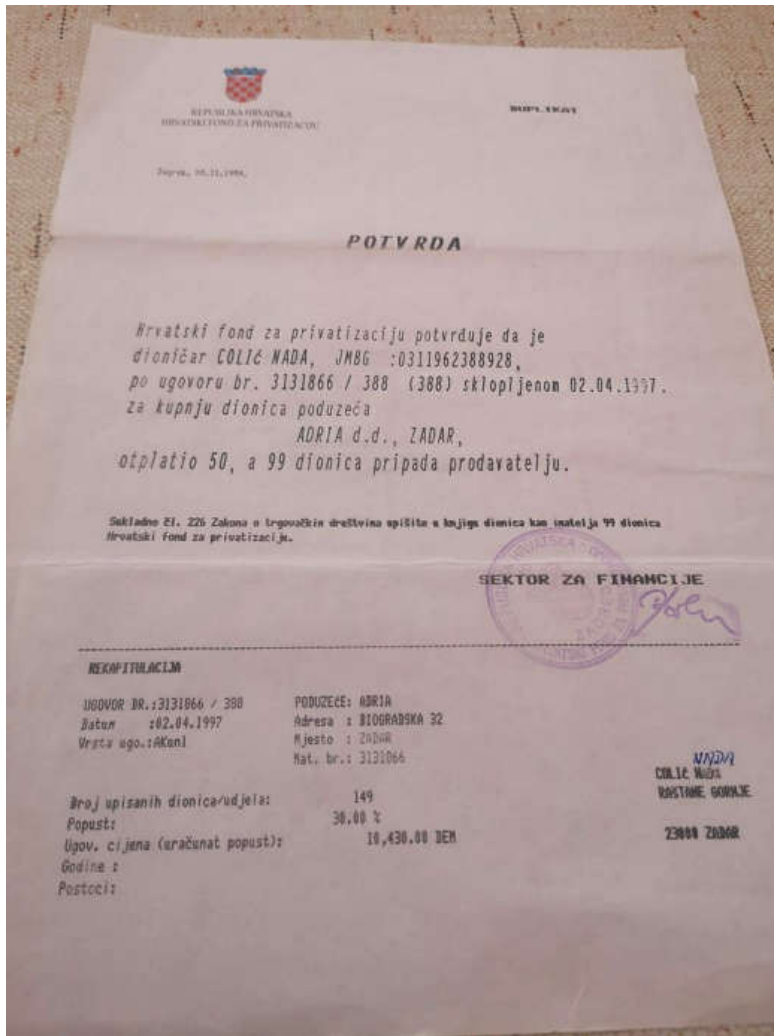
Udruga Solidarnost poziva se na pravomoćnu [presudu](#) Trgovačkog suda iz Splita iz 2008. godine, kada je presuđeno da se isplate dionice i naknada štete zadarskom Bagatu, tvornici koja je tada također bila u stečaju. "Bagat je podnio tužbu radi utvrđenja ništavosti Ugovora o prijenosu dionica i radi vraćanja dionica, a ostali osnivači nisu ni podnosili tužbu jer je to u pretvorbi društvenih poduzeća odgovaralo pojedincima i grupama, da se zemlja što prije opljačka", kažu iz udruge. OTP banka 2008. godine sporazumom je isplatila Bagatu naknadu štete u iznosu 55.150.242,42 kn.

Alić smatra kako su dugovi Adrije za vrijeme proglašenja stečaja bili prenapuhani, i kako je bilo još mogućnosti da tvornica opstane. Uvjeren je kako bi novac koji bi Adria mogla dobiti od OTP banke itekako bio od pomoći u stečajnom procesu, koji zasad vodi samo u potpunu likvidaciju i daljnje obespravljanje radnica.

Jedna od tih radnica je i Nada Colić, koja živi u Raštanima Gornjim, selu udaljenom 25 kilometara od Zadra. U Adriju je došla raditi 1980-ih, i u njoj provela 30 dugih radnih godina.

"Bilo je teško raditi, ali do pretvorbe i privatizacije smo koliko-toliko imali i bilo je dobro. Kasnije su počeli problemi, smanjen je broj radnika, ali proizvodnja je i dalje bila jaka. Kad je došla Lacić, pa onda Badurina i Lisica, i svi ti kolovođe, Adria je doživjela propast. Oni su se obogatili, a nas uništili. Mi smo štrajkale više puta, blokirale pogone, ali što smo mogle. Pa dešavalo se da štrajkamo par dana i da onda na nas dovode specijalce, naoružane do zuba. Kao da smo kriminalci mi, a ne oni. Tu je kriv i Kalmeta, blagoslov je bija i od grada i politike da se Adria uništi", priča nam Nada.

U Adriji je radio i njen muž Marijan Colić, a zajedno su 1990-ih uplaćivali i otkupljivali i dionice. Nada nam pokazuje i sve dokumente i ugovore koji to potvrđuju. "Koliko smo se naradile, koliko smo proizvodili... Svih ovih godina, uvijek na minimalcu, i sad da još u stečaju ovako čekamo, da nam ne mogu isplatiti ni zaostatke plaća, ni dionice. Ja imam oko 50 tisuća kuna, muž 60 tisuća, samo od dionica. Mi smo to teškom mukom plaćali, svaka dionica je bila sto maraka. U ono doba, uz četvero dice, i nikakve plaće, bilo je jako teško odvojiti te novce. I sad da nam na kraju sve propadne", govori Nada.

Potvrda o kupnji i otplati dionica Adrije za radnicu Nadu Colić

I ona je ljuta zbog obezvrjeđivanja i uništavanja tvorničkog kruga, kao i činjenice da za to nitko ne odgovara. "Samo upravna zgrada, sva od kamena, koliko vridi? Koliko vridi hladnjača? A di su pusti strojevi, linije, zatvarači? Još dok smo radile to se nosilo i kralo u Ostreu, a onda su kasnije još krali. Samo od željeza i aluminijsa oko Adrije jako se dobro moglo zaraditi. Tko zna tko je i što sve odnija iz tvorničkog kruga u ovih par godina. Čitav sam pogon obišla kao radnica, jako dobro znam što se sve u njemu nalazilo i koliko vrijedi, a vidim i kako sve to nestaje", objašnjava.

Kaže i da se čuje ponekad s drugim radnicama Adrije, ponajviše s onima koje žive u Zadru i povremeno znaju otići do Trgovačkog suda, da vidi ima li kakvih pomaka u stečaju. Iz godine u godinu, svima im je sve teže vjerovati u dobar rasplet Adrijine priče.

"Sada radim u staračkom domu. Čuvam bakice, perem njih i wc-e. Odrađujem pa mi svako malo produžuju, sad sam dobila ugovor na još tri mjeseca. Krpam se, skupljam da izguram do mirovine", kaže Nada. Boji se da je čitava javnost zaboravila na Adriju, da više nema nikakvog pritiska ni pozivanja na odgovornost za uništenje jedne od najvažnijih tvornica zadarskog kraja. A nije da krivaca nema i da se za njihova djela ne zna. U slučaju Adrije zakazali su svi - i DORH, i Trgovački i Županijski sud, i inspekcije rada, i lokalni političari. Iako, mjereno dosadašnjim praksama hrvatskih institucija, poduzetnika i političara - ovakav razvoj situacije upravo je ono na čemu su radili i čemu su se nadali.

Oni, za razliku od radnica, ne mogu reći da se nemaju čega sramiti. "Ništa nisam ukrala, nikome nisam lagala. Pošteno sam radila i zaradila. Tila bi da napokon od toga nešto imam", zaključuje Neda Ninčević.

I Neda i Nada još se uvijek ne daju i nadaju. Bilo bi ne samo lijepo, nego i nužno, da im se vrati makar malo za umorna leđa, neprospavane noći i brojanje svake lipe. Za izlaganja i suprotstavljanja moćnicima, težak tvornički rad koji je stvarao zajednicu i intenzivni obiteljski posao - podizanje ne jednog, nego četvero djece u ljude. Radnice su odavno pokazale da mogu preživjeti sve, a poražavajuće je što to još uvijek i moraju.

*Objavu ovog teksta podržala je Agencija za elektroničke medije, u sklopu potpore za novinarske radove

Tagovi: adria, adrio bella, dalmacija, hrvatska, industrija, ivana perić, pretvorba i privatizacija, propadanje industrije, radnice, radnička prava, tranzicija, tuna eva, zadar

Tweetaj

Donirajte